

Steinunn Sigurðardóttir

A VULKÁN ÁRNYÉKÁBAN

Fordította
Veress Kata

VASÁRNAP ÉJSZAKA VOLT. Csattogott a tenger a nagy viharban. A hullámok haláltusájukban még üvöltöttek egyet, majd a sziklafalnak feszültek, onnan pedig betörtek a Kertbe.

Az ovális tükör előtt álltam a folyosón, de nem magamat láttam a rézkeretben, hanem az én kis Ásámat. Idősebbnek tűnt, mint legutóbb. Szelíd arcával rám nézett, elmosolyodott, és azt mondta:

– Gyere, anya. Nézd, hogy megnőtt a kicsi.

Eltűnt, de én tovább szólongattam az üres tükörben, és mondtam, amit mondtam.

Nedves párnán ébredtem. Először azt hittem, az orrom vére áztatta el. Pedig a könnyeim, a nagy ritkán az álmok hatására kicsorduló könnyeim. Álomkönnyek.

Felültem az ágyban, felkapcsoltam az éjjeli lámpát, kifújtam az orromat, és pontosan tudtam, milyen küldetés vár rám. Csak a megvalósításra kellett ügyelnem. Kezdeként tájékozódtam a legfrissebb fejleményekről Finnur Hannessontól. Alighanem ez volt az utolsó előtti beszélgetésünk.

REGGELRE ÍZLAND-KÉK DERŰ ÜLT AZ ÉGRE, nyárillat lengte be a levegőt. Egy perc vesztegetni való időm sem volt, ébredés után mégis a szokásosnál tovább üldögéltem a fehér kanapén, és zöld teával a kezemben néztem a vergődő hullámokat. Igazi húzd meg, ereszd meg játék kerekedett az éjjeli viharból.

A küldetésen gondolkodtam, hogy hogyan is csináljam. Először megint beszélnem kellene Finnur Hannessonnal, apám kedves munkatársával. De jobb, ha megvárom, míg MamaLind órája tízet üt, hogy Istennek is tetsző időben telefonálhassak.

Furcsán vánszorogtak a percek, és az óra csak nem szólalt meg. Amikor végül felkeltem megnézni, kiderült, hogy nem sokkal kilenc után megállt. Jól kitalálta a mama, mondhatom, de inkább nem húztam fel újra.

Jócskán elmúlt már tíz óra, mire felemeltem a kagylót, előtte pedig a biztonság kedvéért felírtam magamnak a főbb kérdéseket – kívülről fűjtam őket, de nem akartam volna akár egyet is kihagyni.

Finnur Hannesson nem tudott újat mondani, minden ugyanabba az irányba mutatott, ahogyan azt sejtettem is. De a remény makacs jószág. Egészen addig kitart, amíg a dolgok visszavonhatatlanul a múlté nem lesznek.

Dél körül bementem a belvárosba, és a jó öreg Skólavörðustígnél tettem le az autót. Beültem a Mokka-ba, ahol annak idején az ÉN Hansimmal üldögéltem egy maihoz hasonló, napsütötte reggelen

– a nyár talán legtündöklőbb napján. Brjánsi barátommal is ott olvastunk a legújabb szomorú versét, Horatiust – vagy éppen semmit. Akkor még egészséges volt, akkor még remélhettem szerelmet, akkor még a jelek szerint több volt előttünk az életből, mint mögöttünk.

A Mokkában most spanyolul, németül, angolul és valamilyen ázsiai nyelven beszéltek. A pincérlány viszont izlandi volt, és a beszélgetésünk akkora szenzációnak bizonyult, hogy több turista is előkapta a fényképezőgépét. Izlandon ritka állatfaj az izlandi.

Felidéztem gyerekkoromból a világnak azt a csodáját, amikor Reykjavík még az ott élők felségterületének számított. Generációs luxus. A szüntelen tánc, a baráti és szerelmi találkozások tere volt a város tavaszi estéken, nyáréjszakákon, az év minden szakában, az utcákon, a kertekben, a kamaszszobákban – az univerzum ringó közepe, ahol izgága, mit sem sejtő kamaszként nem zavartak minket e világi dolgok.

A pult melletti sarokban szabad volt az én Hansimmal közös, régi asztalunk. A forró csoki most is ugyanúgy ízlett, mint annak idején, és megfogalmazódott bennem, micsoda erény, ha valaki nem cseréli le azt, ami már bevált és bizonyított, ami simán csak működik, aminek hagyománya és történelme van, mint ennek a kávézónak.

Amikor kimentem barangolni a múltam utcáin, az utam végül a szüleim házához vezetett. Azóta nem jártam a Baldursgatán, hogy évekkel ezelőtt kiürítettem és eladtam a rám hagyott háromszintes házat. Attól tartottam, hogy az új tulajdonosok nem vigyáznak majd rá úgy, mint a szüleim, különösen anyám kertjét féltettem.

Fel volt állványozva a ház. Az ablakok üres tekintettel, függöny nélkül meredtek rám. Mozdulatlanul álltam az utca túloldalán, és figyeltem, felbukkan-e valahol egy-egy munkás. Kis idő múlva az úttestre ugrottam a bőrönddel zakatoló turisták elől, és csak néztem.

Aztán hirtelen meglódultam, mint valami felhúzott játék, átsuhantam az úton, fel a bejárathoz vezető lépcsőn. A kíméletlen nap-sütésben nyitva találtam az ajtót, bementem. Ismeretlenül tátongó úr fogadott a régen a konyhát és a nappalit elválasztó fal helyén. A pucér padlón flex, létra, emelőrúd és a konyha eredeti berendezésének egy-egy darabja hevert szanaszét. Néhány, műanyagból készült, lisztes-, cukros- és zabosfiókra tévedt a tekintetem. Nem akartam hinni a szememnek. Felvettem az egyiket, és végigsimítottam. Tényleg a mi régi fiókjaink voltak.

Egyedül az egykori gyerekszobám lambériáját hagyták meg eredeti állapotában, sárgán. Persze csak idő kérdése volt, mikor válik az is a berendezési barbárok martalékává (úgy tűnt, a tartófalakon kívül semmi sem szent nekik). Az ablakhoz léptem, és kinéztem a kertbe, mint olyan sokszor, amikor anyám odakint dolgozott tavasszal, én pedig vizsgára készültem. AnyaLín mosolyogva és dudorászva metszette olyankor az ágakat és gazolt a virágai között, sárgás színű nadrágban, feltűzött hajjal, világoskék fejkendőben, zöld gumicsizmában és gyapjúzokniban – mint aki egy magazinból lépett elő. Ebben a kertben minden olyan korán virágzott, túl korán. A sisakvirág már júniusban, anyámról pedig az a kép él legélénkebben az emlékezetemben, ahogy a virágrengeteg harsány kékjében áll, a gyönyörű, de halálosan mérgező növények között, amiktől kis koromban úgy próbáltak óvni, mint a dühödt bikáktól.

Apám pajtája még állt, bár ferdén és penészszerűen. Anyámmal rengetegszer kortyolgattunk ott házi áfonyaszörpöt, kávé vagy tejszínhabos forró csokit, és a rebarbarás sütitét majszoltuk mellé (a tartós fajtát, amelyet az Aðaldalur völgyben szokás sütni, nem a reykjadaluri édesebb verziót).

Amikor az első egyetemi évem után hazajöttem Bécsből a nyári szünetre, apámék a mosókonyhából és a kazánházból

alakítottak ki nekem szobát az alsó szinten. Vécét is kaptam a mosókonyha sarkába.

Ugyanolyan sárgára festették a falakat, mint amilyen a gyerek-szobám lambériája volt, a padlóra pedig szép, sötétkék linóleum került, zöld csillagdíszítéssel – apám ilyet is tudott. De készített nekem egész falat beborító könyvespolcot is bükkfából, meg hosszú íróasztalt. Majd anyámmal mindezt egy DUX ágygal koronázták meg – királyi fekhely az egyke borsószem-hercegisasszonynak.

Annyira megkönnyebbültem, hogy nem kell a szüleimmel egy emeleten tartózkodnom, hogy egészen elszégyelltem magam. Mindeközben a földszinti luxuságyas szoba (ahová észrevétlenül felosonhattam a fiúkkal) könnyelmű nőszemélyt csinált belőlem. Egyik egyetemi szakot végeztem a másik után, Bécsből Edinburgh-ba költöztem, és nem volt semmilyen más tervem, mint hogy továbbra is mindenfélét tanuljak, és mellette könyveket fordítsak.

Ha nincs a nekem berendezett szoba a szülői házban, talán már harmincéves korom előtt elköltözőm. De nem siettem. Vagy talán soha nem is akartam elköltözni. Maradhattam volna szeretőket tartó szingli, aki átveszi a baldursgatai házat az álmokerttel, amikor eljön az ideje. Akkor megúsztam volna mindent.

*Ó, éj Istene,
Mily hatalmas bánat
Jő reánk,
Mellyel így időnek előtte
Sújtasz?**

* Ezra Pound: *Night Litany*.

Nem lett volna szabad eljönnöm a szülői házhoz, sem ma, sem máskor. A régi ablakomból látom, hogy parlag a kert, egy rothadó földkupacból épphogy kikandikál néhány szál szomorú tulipán. Tetetetlenül hadonásznak a fák az ágaikkal. Az öreg nyír is döglődik apám pajtájának romjain, mellette MamaLind bokra, cafatokban. Én meg csak állok a sárga lambériás gyerekszobám ablakában, és szörnyülködöm a véghez vitt pusztításon odakint és idebent.

Kifelé menet belebotlom egy munkásba a bejárati lépcsőn, aki ijedtségében úgy mered rám, mintha szellemet látott volna, és közben angolnak tűnő nyelven motyog valamit. Úgy érzem, magyarázattal tartozom neki. Azt mondom: „I used to live here.” Majd sietősen hozzáteszem, mint valami idióta: „But that was long ago.”

HÉTFŐ ESTE ELINDULOK, miután a biztonság kedvéért újra beszéltem Finnur Hannessonnal, utoljára, és kifaggattam, mégis mikor mehetnék úgy, hogy kedvező legyen az időjárás, amikor célba érek. Beülök a kocsiba, különös izgalommal az új kantátámat dalolászva: I-HI-HI-HI-HI-HIN-DU-LÁS! A Snæfellsjökull gleccser rózsaszín maradványai először előttem terülnek el, majd oldalra húzódnak, utána pedig a visszapillantóból nézem őket, hosszan, amíg el nem tűnnek a láthatáron. Néhány évtized, talán nem egészen egy emberöltő múlva ki fog hunyni ez a fehér fény, szürke kőárny veszi majd át a helyét. És aki később születik, azután, hogy lejár a gleccser rövid ideje, csak elbeszélésekből ismerheti majd a világosságnak e fejedelmét. Még csak az sem adatik meg neki, hogy hiányolja.

Gondoltam, kivárom, míg az esti órákra elül a forgalom, és csak akkor indulok útnak. De így is dugóba keveredtem, már a régi temetőnél. Lépésben haladok a Ljósvallagata magasságában. Annál az utcánál, ahol egy tavaszi estén és az azt követő éjjelen, négy hónapos magzati koromban lecsapott a sors. Még Eyjó öreg égyszínkék dzsipje is ott áll a temető előtt, félig a járdán. Mintegy bizonyítékként, hogy tényleg megtörtént az egész – minden, amire azóta is képtelen vagyok nem gondolni, akárcsak az írásaimra, vagy arra, amit fordítok.

Még a Hafnarfjarðarvegurön is áll a kocsisor. Bosszantó. Ezek szerint nem csak én szerettem volna erre kerülni. Összeszorítom

a fogamat, és apám kedvenc mondatát sziszegem (főleg akkor használta, amikor nem jött össze valami): „*Mégis mit jelentsen ez?*”

Veszek néhány nagy levegőt, és próbálok nem idegeskedni, most nem. Mindegy, pontosan mikor érek oda. Minden a legnagyobb rendben.

A palástfűszínű zöldessárga festéket már múlt hétfőn beszereztem. Ugyanolyan tubusosat, ugyanabban a csomagolásban, mint apám idejében. Vettem mellé két ecsetet is. Egy finom szőrűt és egy vastagabbat. Elvileg van minden helyben is, de nem akartam kockáztatni, hogy esetleg elfogy a festék, vagy tönkremegy az ecset.

Amint kiléptem a festékboltból, rögtön mindent bepakoltam a kesztyűtartóba; a kemó óta nem bízom a fejemben. Otthon pedig fogtam az Ásáról készült utolsó képet, és a tőle kapott piros retikülömbe tettem, a küldetéshez szükséges holmikkal együtt, az éjjeliszekrény fiókjából. Belekerült még a Boldogságkak és a Csillagkunyhó kulcsa is. Aztán a retikült felakasztottam a folyosón lévő ovális tükörrre. Nehogy elfelejtsem. Anélkül nem lett volna küldetés.

A küldetés előtti egy hetet arra használtam, hogy tökéletesen elpakoljak mindent, mindkét emeleten és a Fészekben, vagyis a garázsban is. Nem mentem sétálni, sem uszodába, a kávézást is lemondtam Vislával. Szerettem is volna találkozni vele, meg nem is, úgy éreztem, tartozom neki ennyivel, de attól féltem, hogy esetleg megsejt ezt-azt – és különösebb kedvem sem volt két órán át hallgatni a sokat megért lengyel nő kedvenc mondatát: „*Vielleicht besser so*”, azaz „talán jobb is így”.

Egyik reggel, miután pontot tettem a fordításom végére, ajánlást írtam hozzá: *Skúli B. Jónassonnak*. Majd elküldtem a kiadónak, ahonnan jött is a visszajelzés, hogy megkapták. Kinyomtattam a teljes kötetet: *Szerelmes versek a nagyvilágból, Líneik Hjálmstdóttir*

fordításában, és világoskék rizspapírból készült japán mappában a képernyő mellé tettem.

Nem megyek Krýsuvík felé, pedig úgy rövidebb lenne, de nem szeretem azt az útvonalat. Ráadásul megéheztem. Grindavíkben megállhatok venni valamit. Nem értem, hogyan indulhattam útnak evés nélkül. Minden mást olyan alaposan megterveztem, és akkor hagynám, hogy ezen csússzon el az egész?

A grindavíki büfében már rég eljött a záróra, de a nemzeti láz ilyenkor ezt is felülírja. Engem viszont elriaszt a kígyózó sor. Inkább maradok éhes, mint hogy ott tolongjak, vagy ne adj isten, belefussak valami ismerősbe.

Eszembe jut a Bryggjan kávézó a kikötőben, arra kanyarodom. Ott is többen vannak a kelleténél, de győz a farkaséhség, így leparkolok, és beállok az utcán tekergő sorba. Ahogy ott várok a sirályvijjogásban, egészen belefeledkezem a kikötő túloldalán elterülő birkás csendéletbe. Az étterembe belépve egy férfiról téved a szemem, aki életlen késsel próbálja elvágni a tányérján lévő húst. Mégis mit jelentsen ez?

A Baldursgatán mindig élesek voltak a kések, és nehéz lett volna megmondani, anyám vagy apám öröködik-e felettük inkább. Mindenesetre a szüleim efféle ténykedése olyan mély nyomot hagyott bennem, hogy lefekvéskor máig be tud indulni a fejemben a sztereo késélezés hangja. Mert valóban egyszerre éleztek, könnyörtelenül püfölve az ütemet a védtelen dobhártyámon. Persze a pástétom-készítéshez, csontozáshoz, hagymaaprításhoz és ki tudja, még mi mindenhez kellett az éles kések.

Én pedig korán megtanultam, hogy az életlen kés veszélyesebb az alaposan megélezettnél. Azt viszont nem mondanám, hogy ennek megfelelően alakítottam az életemet.

Egyszer gimnazista koromban nagyon kihozott a sodromból a kettős élezés. Latinvizsgára készültem, és épp a világ legszebb verssoraiban mártóztam meg, miután a latintanárnk átszellemülten elszavalta őket: *dulce ridentem Lalagen amabo, dulce loquentem* (Brjánsi is ezekkel a sorokkal körítette az utolsó nekem írt szerelmes versét). Amikor a mennyei szavakat miszlikbe aprította az éktelen élezés, felpattantam az íróasztaltól, kiviharzottam a konyhába, és ráförmedtem a szüleimre. Olyan gyorsan abbahagyták a zajongást, mintha csak áramütés érte volna őket; a kívánságom – az a néhány ige, főnév és jelző, amit mondtam – parancs volt számukra, mint mindig (vitatható útravaló), aztán apám versikével próbált vezekelni a bűneiért. Az én szórakoztató, tilosban járó apám, Hjálmur Hólmgeirsson.

*Irgum-burgum,
mi ez a ricsaj?
Ne élezz annyit,
nem kell a zaj.*

Elégedetten lépkedek a dzsipem felé, kezemben papírpoharas kapucsínó, vizespalack és garnélás szendvics. Még szerencse, hogy nem hagytam otthon a retikült, benne a bankkártyákkal.

– Nem semmi kocsi!

Összerezzenek, és a lábamra lötytyintem a kávé.

– Nem akartalak megijeszteni, bocsánat. Leforráztad magad?

– Nem vészes.

Hannes Guðfinnsson, a kőműves (Þyrí egyik barátja, ó, jaj!) vilámgyorsan zsebkendőt ránt elő a zsebéből, mint a megboldogult apám, és törölgetni kezdi a lábamat – elvégre nekem mindkét kezem tele. Jó ideje ez a legközelebbi kontaktusom férfival, ráadásul még

a nadrágom is foltos lesz tőle. Igazából semmi jelentősége, de azért szívesebben tudtam volna le a küldetést foltok nélkül. Kifogástalan állapotban, amilyennek a tükörben láttam magam indulás előtt.

– Csak nem bámészkodni mész? – kérdezi Hannes a heves dörzsölés közben.

– Még mit nem! – válaszolok anyám szavajárásával.

Csodálkozva visszakérdez:

– Hogyhogy? Nem épp arra keleten van a nyaralód?

Nem akarok hosszasan magyarázni a ház fekvéséről Falas Hannesnek – ahogyan a furgonja felirata szerint hívják –, és szerencsére eszembe is jut a beszélgetést rövidre záró válasz:

– *Nehéz volna megmondani.*

Hannes Guðfinnsson mintha egy halk „mi?”-t eresztene el, miközben én gyorsan elköszönök, és beülök a „nem semmi” kocsiba.

Nem volt túl szerencsés ez a találkozás. Remélhetőleg Pýrínek nem lesz dolga a kőművesével holnap (aligha, hiszen nincs is az országban), nehogy Hannes elszólja magát, hogy összefutott LínLínnel a grindavíki Bryggjannál tizenegy magasságában. Nagyön szemmel tart a drága, mióta elmentünk együtt a Boldogság-lakba. Mégis mit jelentsen ez? Hogy belefutok Hannes Guðfinnsson kőművesbe Grindavíkban a Bryggjannál, mielőtt a saját utamnak akár csak a feléig is eljutottam volna.

A kávé gond nélkül elkortyolom vezetés közben, de a szendvicshez inkább lehúzódok valahol, ahogy apám tanította. Geológus és nagy természetkedvelő lévén mindig jó érzékkel megtalálta a tökéletes étkezőhelyet. Az egyetlen alkalommal, amikor együtt mentünk a Suðurstrandarvegur felé, Herdísarvíknél lekanyarodott, hogy ott költsük el az uzsonnáinkat, a holti Sigfústól kapott füstölt sonkás lepénykenyeret tejszínhabos kávéval.

És apám tiszteletére dalolászom is azt a hülyeséget, amit any-
nyiszor daloláztunk, főleg mindenféle feladat végzése közben. Na
igen, a feladatok. Anyámmal és nélküle. Eyjóval és nélküle. Ásával
és nélküle.

*Egy elefánt küldetésre ment,
abba a Föld beleremegett.*

Ma nem sötétedik be, még itt sem, a borús Herdísarvíkben és a fe-
kete házban, ahol a nagy költő, Einar Benediktsson az utolsó éveit
töltötte Hlínnel, aki a férfi halála után is még sokáig ott maradt.
Felfoghatatlan elszigeteltségben. Sötét sziklák, lándzsás láva-
mezők és a jéghideg tenger ölelésében. Milyen messzire is van
a következő ház? És vajon járható az odavezető ösvény?

Mindezt azért, hogy Izland Egyes Számú Költője ne szégyenül-
jön meg nyilvánosan a szellemi hanyatlása miatt. Hogy költőfeje-
delemként, nagyszerű emberként élhessen a nép emlékezetében.
Ehhez pedig a semmi közepére kellett költözni.

Anyám rajongott az egyik verséért, és minden adandó alkalom-
mal idézett belőle, főleg a konyhában, saját magának vagy másoknak:

Áldás és átok álruhában jár.

Odahajtok a fekete házhoz, és tessék: a kátrányfekete szépséget
régí kert övezi. És szavamra mondom, ott virít az apámmal közös,
zöldessárga palástfüvünk, amit épp meglátogatni készülök. De
aranylik ott boglárka és pitypang is, szelíden harcba hívják a rideg
árnyakat.

Dalol nekem a tenger, egyre csak dalol, hol lágyan, hol szigo-
rúbben, és hallom benne apám melengető szavait. A sötétben bűgő

hangját és a szüntelen gondoskodását. Hogy nem hűl-e ki a kávé, vagy ne takargasson-e be. Mert szeptemberben már valóban kezdenek visszatérni az esték. Apám autójában mindig volt izlandi gyapjútakaró – főleg az idősebbek szerették magukra teríteni, az évek múlásával egyre fázósabb az ember. Hogy apám kedvére tegyek, elfogadtam a takarót, amit a dolgos kezével gondosan a térdemre is terített.

Hátratolom a sofőrülést, a hátsó ülésre nyúlok azért a takaróért, és a lábamra terítem, hogy most is apám kedvére tegyek.

„Ó, apám, milyen csodás volt a szereteted.”

Björk új életre keltette ezt a szöveget és a dalt. Lejátszottam apámnak az elfekvőben. Mosolyt csalt az arcára. Apamosolyt.

– Björk biztosan az apja lánya – állapította meg.

– Mint én – vágtam rá.

Újabb mosoly. Csintalan félmosoly. Amikor apám mosolyog, a szája jobb szélét felhúzza, miközben a bal lefelé billen. Vagy csak felhúzza a jobbat, és a bal meg sem moccan. A szeme pedig sötétbarnán ragyogó csíkká változik. És amikor a szája már nem is mosolyog, a szeme még igen.

Pisilnem kell. A hatalmas dzsip mögé bújva nem nehéz feladvány. Ott nem látnak az út felől. Bár a forgalom is ritkább.

Pisiszünet. Apám ezt is sokszor mondta. Akárhányszor mentünk valahová, autóval vagy túrázni, pontosan tudta, melyik domb mögé vagy apró gödörbe bújva végezhetjük el a dolgunkat úgy, hogy senki ne lássa. „Tartsunk pisiszünetet?” – kérdezgette viszonylag sűrűn, nehogy bárki szorongató helyzetbe kerüljön.

A gondoskodástól és a gyerekkori védelmezéstől csodabogár lettem. Abból indulok ki, hogy mindenki olyan, mint apám.

Kis koromban azt hittem, sosem fogok férjhez menni. Mert senki sem lesz olyan jó, mint apám. És valahogy azt is gondoltam, hogy

ő mindig ott lesz, ezért nem is kell férjhez mennem. Gyereket meg nem akartam. Ha mégis úgy adódott volna, hogy gyerekem születik, drága kincsemnek szólítottam volna, ahogyan apám hívott engem.

Lemegyek a partra, és kezet mosok a jéghideg vízben. Lenyalom a sót az ujjaimról, és magamba szívom a tengeri levegőt. Már majdnem fröcskölni kezdem az arcomat, amikor eszembe jut, indulás előtt milyen hosszan sminkeltem.

Visszacsomagolom a lepénykenyér felét, nem vagyok már éhes. Egy kicsit meghűltem a sok kintléttől, a térdemre terítem a gyapjútakarót, és továbbindulok.